

Recensământ 2001

După aproape un an și jumătate de la recensământul populației Ungariei din februarie 2001, la 31 iulie, Oficiul Central de Statistică din Budapesta a dat publicității datele referitoare la apartenența etnică și religioasă a cetățenilor țării. Actualitatea datelor prezentate a fost amplificată de apropierea alegerilor autoguvernărilor de minoritate. Acestea au avut loc la 20 octombrie 2002.

Conform datelor de la recensământ, 314.060 de persoane au declarat că aparțin vreuneia din cele 13 naționalități recunoscute în Legea pentru Minorități. Din statisticile referitoare la religie reiese că cetățenii Ungariei se împart între 260 de biserici sau confesiuni.

Prin recensământ, 7.995 de persoane se declară români, iar 8.482 de cetățeni ai Ungariei recunosc că limba lor maternă este româna. Numărul credincioșilor ortodocși români din Ungaria, pe baza recensământului din 2001, este 5.598.

La recensământul din 2001, la întrebările din chestionar referitoare la apartenența etnică și religioasă, răspunsul nu a fost obligatoriu. Totuși, la întrebarea referitoare la apartenența etnică au răspuns circa 95% din populație.

Cele patru întrebări privitoare la naționalitate, la afinitatea de limbă au fost următoarele:

- 1. La ce naționalitate aparțineți?*
- 2. La care tradiții, valori culturale aparțineți?*
- 3. Care este limba maternă?*
- 4. În familie, în cercul prietenilor, ce limbă folosiți în general?*

În timp ce în anul 1990 s-au considerat români 10.740 persoane, în 2001 acest număr a scăzut la 7.995. În 1990, 8.730 persoane au declarat că limba lor maternă este româna, până ce în 2001 numărul acestora a scăzut la 8.482.

La capitolul referitor la apartenența etnică, doar la minoritatea română s-a arătat o scădere.

Situația, în privința numărului românilor, nu este prea îmbucurătoare nici pe județe sau localități. În capitala țării trăiesc 1.205 persoane care s-au declarat aparținători naționalității române. În cele 19 județe ale Ungariei datele oficiale sunt următoarele: în Bács-Kiskun 175, în Baranya 155, în Bichiș 3.233, în Borsod-Abaúj-Zemplén 137, în Csongrád 441, în Fejér 162, în Győr-Moson-Sopron 99, în Bihar (Hajdú-Bihar) 669, în Heves 145, în Jász-Nagykun-Szolnok 112, în Komárom-Esztergom 140, în Nográd 58, în Pest 557, în Somogy 101, în Szabolcs-Szatmár-Bereg 121, în Tolna 126, în Vas 73, în Veszprém 224, iar în județul Zala 62 de persoane.

În Budapesta 1.173 de persoane au declarat că limba lor maternă este româna, în județul Bichiș numărul acestora este de 4.018, în Bihar 336, iar în Csongrád 525. Și în județul Pest sunt mai multe persoane de limbă maternă română decât în Bihar, numărul acestora fiind de 582. (În celelalte 15 județe numărul persoanelor cu limbă maternă română este sub 210.) Cei mai mulți vorbesc limba română în familie și în cercurile prietenești în județul Bichiș, numărul lor fiind de 3.488, apoi urmează Budapesta cu 1.340, județul Pest cu 592, județul Csongrád cu 526 și județul Bihar cu 365 de persoane. (În celelalte 15 județe numărul vorbitorilor de română în familii și cercuri prietenești este sub 250.)

La întrebarea referitoare la apartenența religioasă au răspuns peste 90% a cetățenilor. Aproape 55% a populației țării se declară aparținătoare bisericii catolice, dintre aceștia 5,3 milioane sunt romano-catolici și 268.935 greco-catolici. Reformații sunt 1,6 milioane, evanghelicii 303.864, bapțiștii 17.705. 14,5% au declarat că nu aparțin nici unei biserici sau confesiuni.

Conform recensământului, în Ungaria sunt în total 15.298 de credincioși ortodocși, dintre aceștia 5.598 fiind români, 3.502 ruși, 1.914 sârbi, 508 bulgari, 2.473 greci și 1.303 ortodocși de alte naționalități. Dintre românii ortodocși 2.699 sunt bărbați, iar 2.899 femei. De la primul recensământ oficial maghiar din 1870 până în 1949, problema religiei a ocupat un loc însemnat în chestionare. Acest șir a fost întrerupt în perioada 1960-1990, la ultimele patru recensăminte din Ungaria.

Menționăm că în 1920 s-au declarat ortodocși 50.917 de cetățeni ai Ungariei, în 1930 – 39.839, în 1941 – 38.318, iar în 1949 – 36.015, fără să se facă deosebire între ortodocșii de diferite naționalități.

Românii din Ungaria în statisticile ungurești

Biserica și instituțiile noastre susțin că numărul naționalității române din Ungaria de azi este în jur de 20-25.000. Datele recensământului din 2001 rămân însă cu mult sub aceste cifre. Mai jos publicăm date comparative ale românilor de la recensămintele ungare din ultimele trei decenii. (Sunt enumerate doar localitățile în care funcționează parohie ortodoxă.)

Localitatea	Numărul românilor la recensămintele din anul		
	1980	1990	2001
	Aletea	516	361
Apateu	342	211	125
Bătania	354	252	137
Bichiș	4	14	11
Bichișciaba	60	98	96
Budapesta	559	1.263	1.205
Cenadul Unguresc	326	183	142
Chitighaz	1.548	1.488	660
Ciorvaș	3	3	2
Crîstor	4	5	4
Darvaș	---	4	1
Giula	593	517	500
Jaca	18	17	6
Leucușhaz	65	21	10
Micherechi	2.216	1.848	1.385
Otlaca-Pustă	235	126	50
Peterd	---	4	---
Săcal	362	157	148
Seghedin	59	188	147
Vecherd	1	---	25

Conform recensământului din 1990, cei mai mulți români trăiau în județul Bichiș (5.041), urmând apoi Budapesta (1.263), județele Bihor (950), Pest (584) și Csongrád (496).

La începutul anului 2001, în județul Bichiș s-au declarat români cu aproape 2.000 mai puțini decât în 1990 (3.233), precum și în județul Bihor acum trăiesc cu aproape 300 de români mai puțini (669). Nu a scăzut semnificativ numărul românilor în Capitală (1.205), în județele Csongrád (441) și Pest (557).

Din statisticile referitoare la apartenența la etnia română a celor trei localități românești bihorene cu biserică greco-catolică găsim date interesante: conștiința de apartenență la neamul românesc este în creștere la românii din Bedeu și la cei din Pocei. (Menționăm că la recensământul din 1949 proporțiile greco-catolicilor în cele trei localități au fost următoarele: Bedeu - 71%, Leta Mare - 57,8%, Pocei 46,4%.

Localitatea	Numărul românilor la recensămintele din anul		
	1980	1990	2001
	Bedeu	15	48
Leta Mare	---	14	3
Pocei	5	8	37

Cifrele nu mint

Anunțarea statisticilor de la recensământ ne-a surprins ca o lovitură sub centură. A trebuit să luăm la cunoștință cu amărăciune că în timp ce toate minoritățile din Ungaria s-au întărit numeric, doar noi, românii, ne aflăm într-un regres cu de-a dreptul șocant. Într-un singur deceniu am pierdut două mii și jumătate de conaționali, din cei zece mii și ceva. O pierdere de mai bine de 20 la sută sau, traducând la un limbaj și mai accesibil, din câte cinci români a dispărut unul.

Oare după cunoașterea acestui rezultat, care ne proiectează un viitor scurt și o dispariție timpurie, ne mai poate exprima starea reală acel loc comun, mult prea cunoscut de toți, că „ne aflăm în a 24-a oră”? Datele statistice sunt cunoscute de toată lumea, nu mai este cazul să le repetăm aici. Ele spun totul despre starea apatică a comunității noastre. Trebuie să recunoaștem că am dat faliment cu toate osanalele aduse importanței păstrării identității, a religiei și a tradițiilor românești. Vorbe-n vânt! Cifrele sunt necruțătoare. Dacă nici ele nu ne trezesc din acest dulce somn al muribundului pe jumătate înghețat – înainte de a trece în cealaltă lume, cel ucis de ger are vise plăcute – nu ne va mai trezi nimeni și nimic. Mi se pare că ultimul deceniu l-am trăit în lumea visurilor.

Până ce predicăm despre importanța folosirii limbii materne se discută numai ungurește și la cel mai înalt nivel de reprezentanță, româna trecând la rolul simbolic al limbii de salut, iar retrăgându-ne în căminele noastre preferăm să-i alintăm pe copiii noștri ungurește, pentru că este mai comod decât să căutăm cuvintele. Ne mișim zi de zi vorbind despre problemele învățământului românesc și nu ne dăm seama că l-am pierdut. Aproape toate școlile „românești” sunt trecute bilingve, dar intrând în ele întâlnim, cu doar câteva excepții, elevi monolingvi. Ne refugiem în graiul nostru local în care nu mai suntem capabili să ne exprimăm gândurile cotidiene și preferăm să îl amestecăm cu maghiarisme în loc să depunem un minim efort de a împrumuta câte ceva și din limba română contemporană. Ne lăudăm că noi suntem români din Ungaria și dăm de înțeles că noi suntem *altfel* decât românii în general. Aruncăm în vânt fraze uzate despre importanța păstrării tradițiilor, dar când este vorba să dăm o mână de ajutor aceluia care ne iau în serios vorbele, nu suntem dispuși să facem nici un sacrificiu minim, canalizând pârâul paralelor în direcția reprezentării, a dotării „clasei noastre politice”. Construim săli pompoase, ca să avem unde să dezbatem planurile bombastice pe viitor, și ne lăudăm cu realizarea colosală. Ținem cuvântări despre importanța Ortodoxiei, dar mergem la biserică numai la „Paștile cailor”. Planificăm mănăstiri și nu luăm la cunoștință că ne-au dispărut credincioșii, iar unii dintre cei puțini pe care îi mai avem, de la preotul lor de ani de zile n-au mai auzit o predică. Avem Episcopie, preoți și călugări misionari din abundență și nu ne arde să se ridice și dintre ai noștri câte un păstor de turmă. Vrem să facem tot mai multe autoguvernări și orbiți de lupta pentru putere, uităm de regulile de joc și acceptăm orice lege, orice sistem, orice haină nepotrivită numai ca să ieșim învingători. Credem că scopul scuză mijloacele, dar acestea ne distrug și pe noi înșine. Ne temem de invazia neromânilor și nu vedem că suntem năpădiți din interior. Propovăduim unitatea, dar ne supărăm foc la orice observație critică. Vrem unitate, dar fiecare după cum îl duce capul și cum îi convine. Cam aceasta este fața noastră din umbră, pe care o vedem doar dacă ne uităm în oglindă cu umilință și autocritică.

În zece ani, din fiecare cinci am rămas patru. Ce este de făcut? Ar fi o soluție să aruncăm vina pe conjunctura istorică, să argumentăm că, din păcate, până ce în țară s-a creat un climat democratic și o lume liberă, noi am devenit o comunitate atât de mică, încât nu mai suntem în stare să ne înfruntăm propria dispariție, de altfel previzibilă. Aceasta este calea mai comodă,

mai la îndemână. Există una mai dificilă, mai anevoioasă. Să ne asumăm fiecare în parte responsabilitatea – ca oameni, indivizi dintre care unii mai iau și bani pentru asta, și ca instituții „purtătoare a făcliei românității” cum ne place să ne autoapostrofarm – și să mai încercăm a drege ceva.

Un băț de chibrit pus la locul potrivit ajunge mai mult decât cuvintele gratuite, pe care nici noi nu le luăm în serios. În starea noastră actuală nu mai are rost să mușamalizăm „baiurile”, ci ar trebui odată să le recunoaștem și să reacționăm pe măsură. Să nu ne amăgim acolo unde nu mai găsim români nici cu lanterna și să nu sugrumăm inițiativele cu adevărat românești. Nu avem o baghetă fermecată ca să întoarcem roata istoriei, dar cu o muncă meticuloasă și, mai ales, cu bun simț s-ar mai putea îndrepta câte ceva, dar numai acolo unde merită. Dacă odată ne-am deschide ochii, ne-am da seama că avem și tineri excelenți, care odată vor judeca nepăsarea noastră de astăzi. Dacă nu de altceva, ei ar merita un pic de luptă și o tentativă de depășire a propriilor noastre limite. Dar luptele electorale sunt în curs. De urletul lupilor se va auzi oare tânguirea mieilor?

Ștefan Crâsta

Alegerile au rezultat 44 de autoguvernări românești

La ceea ce ne-am pregătit a devenit realitate. „Etnobusiness”-ul și-a cules victimele, așa cum era de așteptat. În mai multe sectoare ale Capitalei, românii adevărați au fost eliminați din autoguvernările minoritare de reprezentanții unor organizații civile fantome, dubioase, specializate pe fraude electorale. Neromâni au ajuns în număr mare în reprezentanțele noastre din Capitală, dar ici-colo aceștia apar și în localitățile din provincie. La Budapesta, dintre cele trei organizații rivale, cele mai multe, 41 de locuri a câștigat Asociația Română din Budapesta (ARB) – păcat că doar ici-colo descoperim câte-un nume românesc în rândul acestora – aceasta fiind urmată de Societatea Culturală a Românilor din Budapesta (SCRB), cu 21 de reprezentanți, cu toții români. Pe locul trei se situează controversata Uniune Democratică Maghiaro-Română (UDMR), cu 16 locuri, iar 12 mandate au câștigat independenții. O picanterie electorală este că *Vasile Roxin*, președintele ARB și *Papp László* șef al UDMR, liderii celor două organizații care se pretind a fi românești, dar au lansat – în majoritate – neromâni, nu au izbutit să obțină voturile necesare pentru a deveni reprezentanți. Totalizându-i pe cei 90 de consilieri de autoguvernări românești, din cele 18 sectoare din Capitală, se pare că printre aceștia sunt numai 26 de români autohtoni. Deci mai bine de două treimi ale electorilor, care vor hotărî constituirea Autoguvernării Românești pe Capitală nu sunt cunoscuți în rândul comunității autohtone.

La nivel național, românii autentici rămân totuși majoritari, deci există șanse serioase ca Autoguvernarea pe Țară să fie formată din români adevărați. În provincie s-au format 26 de reprezentanțe locale. Dintre acestea, 12 în județul Bichiș, 9 în Bihor și 5 în Csongrád. În aceste județe, 10 autoguvernări au luat ființă acum pentru prima dată, iar unele dintre acestea chiar în localități în care nu există sau în care trăiesc români într-un număr nesemnificativ. În provincie, toți românii au luat parte la concursul electoral în mod independent – excepție face doar Micherechiul – fără organizații susținătoare. În următorii patru ani, vom avea doar un singur primar care a pornit la alegeri în mod declarat ca român, în persoana lui *Teodor Martin* din Micherechi. Aici consiliul local este compus în exclusivitate din consilieri care și-au declarat apartenența etnică. Primarul *Gheorghe Guiăș* din Chitighaz, deși îndeplinește funcția de vicepreședinte al Autoguvernării pe Țară a Românilor din Ungaria, a rămas primar, dar nu ca român. Numai câte-o singură reprezentanță locală din județele Bichiș și Bihor sa transformat în autoguvernare de minoritate. La Micherechi 100% a consilierilor au pornit pe

lista românească, iar la Veched din cei 5 consilieri, 4 s-au declarat români. Numărul electorilor din provincie, care vor lua parte la constituirea forului românesc la nivel național, va fi, probabil, în jur de 120, care împreună cu cei 90 din Budapesta se va ridica la peste 200.

Alegerile de minoritate în oglinda datelor de recensământ

Avem deci mai multe reprezentanțe locale decât oricând. Folosindu-ne de coincidența fericită că alegerile s-au desfășurat în anul în care s-au anunțat și datele recensământului, merită să mai zăbovim puțin asupra cifrelor. Dacă le cercetăm mai atent, după anumite criterii, datele ne vor oferi și informații surprinzătoare, care dau de gândit, atunci când punem întrebarea: Ce fel de sistem de reprezentare avem?

Ca o primă mențiune, neapărat trebuie să amintim, că recensământul nu este altceva decât un sondaj, care nu ne oferă date absolut exacte. În urma acestuia am aflat doar că în momentul culegerii datelor, câți au fost acei cetățeni maghiari, care și-au asumat responsabilitatea și curajul de a se declara români. Dar foarte probabil că acest număr nu coincide și cu numărul real al acelor care mai au sentimente românești în această țară. Motivele neasumării apartenenței la români pot fi felurite, care nu țin de subiectul nostru de acum. Estimările instituțiilor publice, înainte de numărarea populației ne-au conturat imaginea unei comunități de 20-25 de mii de suflete. Acestea s-au bazat pe statistici bisericești și pe cunoașterea adevăratei proporții în cele puține localități din Ungaria, care mai au români autentici. După anunțarea datelor recensământului, însă nici o instituție nu s-a angajat să mai estimeze dimensiunea reală a comunității noastre etnice. Însă ca să putem da un răspuns, dintr-un anumit punct de vedere, la întrebarea că: **Ce fel de sistem de reprezentare avem?**, ne sunt suficiente și datele recensământului, deoarece acestea marchează proporțiile. Din acestea aflăm că majoritatea, celor 8 mii de români trăiesc în județul Bichiș și că în județele Bihor și Csongrád abia mai licărește făclia românității. De asemenea putem deduce că în capitală trăiește mai bine de 15% a românilor din Ungaria și că în orașele mari, incluzând aici și Budapesta trăiește fiecare al cincilea român. Această proporție se poate explica ușor cu faptul, că fenomenul general de migrație dinspre localitățile mici spre orașe este valabil și în cazul nostru. Rezultatul este că în orașe numărul românilor stagnează, sau descrește numai puțin, până ce în comune și sate ritmul dispariției se arată cu mult mai alert.

Trecând la obiectul cercetării noastre și adunând numărul populației românești din localitățile în care avem reprezentanță, aflăm că pe plan național, din cei aproape 8 mii de români, au autogovernări doar în jur de 5 mii. Ceilalți, 3 mii, trăiesc răsfițați, în localități în care proporția lor este nesemnificativă. Deci aproximativ 37% a românilor nu se pot folosi de drepturile colective oferite de Legea pentru Minorități. Deci în continuare acestei analize pe aceștia îi vom pierde din vedere. Ne rămân deci cam 5 mii de români, care vor avea reprezentare la nivel național. Este interesant să vedem că oare cum vor arăta proporțiile, la nivel național. Teoretic cei mai avantajați sunt budapeștii. Spun teoretic, deoarece realitatea se poate vedea în paginile anterioare. Românii din capitală vor avea 90 de voturi la alegerea Autogovernării pe Țară, deci în jur de 40%, dar aceștia constituie doar 20% a populației cercetate. Fiecare elector din Capitală va reprezenta 11,6 (folosim numărul exact de dragul statisticii) români. Însă cei mai mari beneficiari ai sistemului, cu toate astea, nu sunt budapeștii. Cel mai bine reprezentați, pe cap de român, vor fi românii din cele 9 localități, în care acum sa constituit pentru prima oară autogovernare românească. În acestea, în total, trăiesc 97 de români, care au 9 autogovernări și se vor duce la stabilirea componenței reprezentanței naționale cu 41 de electori. Deci ei reprezentând doar 2%, din populația cercetată vor deține aproape 20% a puterii de decizie și fiecare zece român din localitățile amintite va avea un reprezentant la ședința electorală. Deci Capitala și localitățile cu o populație românească nesemnificativă (în medie 10 români pe așezare) vor deține aproape

60% a puterii decisive, în timp ce ele constituie abia 20% a populației românești reprezentate. Ceea ce urmează este o consecință logică. Dezavantajii acestor disproporții grăitoare vor fi românii din așezările cu o populație românească autohtonă. Alegînd 12 localități cu o comunitate cât de cât semnificativă (Aletea, Bătania, Bichișciaba, Chitighaz, Giula, Micherechi, Otlaca-Pustă, Apateu, Bedeu, Săcal, Cenadul Unguresc și Seghedin), aflăm că cei 3700 de suflete vor avea numai 58 de voturi, la alegerea Autogovernării noastre. Deci 75% sută a populației românești din Ungaria va fi reprezentată în forul suprem al nostru în proporția de nici 30%.

O altă caracteristică, mult discutată, a sistemului de autogovernare minoritară este modul în care se aleg aceste reprezentanțe unice în lume. La ora actuală, conform legii, orice cetățean maghiar cu drept de vot poate influența componența reprezentanțelor naționalităților din țară. Așa se poate întâmpla, că aceste noi foruri alese – în aparență – în mod democratic, în 1998 au primit peste 2 milioane de voturi, iar numărul oficial al minorităților naționale și etnice abia a depăși cifra de 300 de mii. Pornind de la această statistică izbitoare am întocmit un tabel, în care am comparat două cifre, fișele de vot primite de autogovernarea românească și numărul locuitorilor români din localitate, sau sector, în cazul Budapestei.

Raportul numărului voturilor pentru autogovernări cu cel al românilor

Localitate	voturi	s-au declarat români

Budapesta		

sec. I	116	13
sec. II	469	68
sec. III	498	78
sec. V	126	109
sec. VI	207	48
sec. VII	318	52
sec. VIII	411	94
sec. IX	234	35
sec. X	295	70
sec. XI	593	75
sec. XIII	390	99
sec. XIV	485	65
sec. XV	422	45
sec. XVI	239	37
sec. XVIII	318	35
sec. XX	230	47
sec. 185	185	43

Total: 18	5789	1044

Județul Bichiș

Aletea	261	201
Bătania	369	137
Bichișciaba	832	96
Ciorvaș	94	2

Chitighaz	1170	660
Crîstor	148	4
Giula	2252	500
Leucușhaz	484	10
Meggyesegyháza	161	9
Micherechi	1337	1385
Otlaca-Pustă	230	50
Șercad (nouă)	1069	22

Total: 12	8407	3076

Județul Bihor

Apateu	585	125
Bedeu	125	145
Biharkeresztes	498	9
Darvaș	253	1
Jaca	454	6
Peterd	137	0
Pocei	320	37
Săcal	235	148
Vecherd	25

Total: 9	2607	496

Județul Csongrád

Apátvafla	170	6
Cenadul Unguresc	178	142
Macău	1772	43
Nădlac	112	2
Seghedin	861	147

Total: 5	3043	340

Totalizând rezultatele aflăm că în cele 26 localități și 18 sectoare din Budapesta trăiesc aproape 5 mii de români, iar reprezentanțele acestora au primit în jur de 20 de mii de voturi. Generalizând datele, care de la loc în loc variază, putem afirma că forurile de conducere au primit cu mult mai puține voturi de la români, decât de la alți cetățeni, care din diferite motive au votat cu acestea. Având în vedere că în medie doar 50% la sută a electoratului a apărut în fața urnelor și că în jur de 25% a populației țării nu dispune de drept de vot, și aplicând acești factori proporționali și pentru minoritatea noastră, luăm la cunoștință că aportul românilor – pentru care se formează reprezentanțele – este cam în jur de 10%. Asta înseamnă că, practic, comunitatea nu are influență semnificativă asupra componenței forului care o reprezintă. Apoi dacă privim statisticile, ușor ne dăm seama că proporția alegătorilor români cea mai mare este în localitățile cu o masivă populație românească, iar în așezările în care românii se află într-un număr nesemnificativ autoguvernările se pot forma doar cu voturile concetățenilor noștri majoritari. Ca o concluzie se poate afirma că în comunele cum este Micherechi, Aletea, Chitighaz sau Bedeu, autoguvernările noastre sînt alese – în mare parte – de români, dar în

celelalte părți români au prea puțină influență asupra componenței acestora. Iar în comunele cum sunt Nădlac, Apátfalva, Biharkeresztes etc. este de-a dreptul curios, ce motivează existența autoguvernării atunci când numărul românilor nu atinge cifra de zece. Nemaivorbind despre Darvaș și Peterd, sate în care – conform recensământului – trăiește un singur român. El, de unul singur, va avea șase electori la formarea reprezentanței noastre naționale.

Punând la un loc cei doi factori expuși mai sus este lesne de înțeles de ce se vorbește tot mai mult despre falimentul sistemului de autoguvernare minoritară. Deși el se constituie în forma cea mai democratică, dar neajunsurile de mai sus îl fac incapabil de a reprezenta, într-adevăr comunitatea, românească. Datele și statisticile confirmă poziția acelor care se îndoiesc că românii din Ungaria este cea mai bună formă de reprezentare locală și națională acest sistem, care – până la urmă – pare incompatibilă și cu valorile democratice ale Uniunii Europene în care țara noastră va adera în 2004, deci peste un an și ceva.

Ștefan Crâsta